

Галина Клинова

Рівненський університет водного господарства

Рівне

ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ДОМБРОВСЬКОГО В УКРАЇНСЬКОМУ ІСТОРИЧНОМУ ТОВАРИСТВІ

Олександр Домбровський – відомий історик, дослідник давньої історії України, історіографії, історії релігії та церкви. Вчений є дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка, Української Вільної Академії Наук у США, Американської Історичної Асоціації та Почесним членом Українського Історичного Товариства. Він був одним із співзасновників УІТ і до сьогодні залишається його активним діячем. З огляду на це, на особливу увагу заслуговує вивчення діяльності О. Домбровського у вищезазначеному товаристві, бо цей аспект діяльності дослідника майже не вивчений. Аналізу творчості О. Домбровського присвячено декілька статей переважно ювілейного характеру, серед них праці Л. Винара¹ й О. Купчинського², А. Атаманенко й Г. Клинової³. Вони звернули увагу, в першу чергу, на давню історію як провідний напрямок наукової діяльності вченого.

О. Домбровський належить до членів-засновників Українського Історичного Товариства та журналу товариства “Український Історик”, у редколегії якого працює від 1964 р., від 1985 р. відповідаючи за публікації з давньої історії України та історії релігійних рухів. У діаспорі відбувалася дискусія щодо заснування ще однієї наукової установи та журналу (на той час вже діяли УВАН та НТШ). На думку незмінного редактора журналу та Президента УІТ проф. Л. Винара, О. Домбровський разом із Л. Биковським та о. І. Назарком були ідеалістами, котрі беззастережно підтримали ідею українського фахового історичного періодика і робили все можливе для його розвитку. О. Домбровський разом із Н. Полонською-Василенко та В. Дубровським запропонував запросити членів редколегії стати членами-засновниками товариства українських істориків⁴ і сам став одним із тих, хто підписав “Комунікат Ініціативної Групи Українського Історичного Товариства”, що став програмою майбутнього товариства, в якій визначались основні завдання⁵. Вчений разом із Любомиром Винарем, Петром Ісаївим, Ігорем Каменецьким та Володимиром Киселівським увійшов до першої Статутової комісії УІТ⁶. Він намагався налагодити відносини між УІТ, УВАН у США та НТШ, довгі роки очолював осередок і представництво Українського Історика та УІТ в Нью-Йорку, керував нью-йоркським Архівом УІТ. Вже в 1967 р. Управа УІТ і Редакційна колегія “Українського історика” висловили подяку О. Домбровському за плідну й віддану працю для поширення журналу⁷, а в 1981 р. під час виборів до нової Управи УІТ О. Домбровського було обрано генеральним секретарем-скарбником товариства.

Діяльність О. Домбровського в УІТ було спрямовано в трьох напрямках: популяризація діяльності товариства, редакторська робота, участь у наукових конференціях.

Крім опрацювання різнопланових наукових досліджень, багато уваги вчений приділяв популяризації діяльності УІТ, ставши автором чисельних статей в періодичних виданнях про різні аспекти діяльності товариства, неодноразово науково аналізуючи різні напрями публікацій журналу “Український Історик”. В 1968 – 1969 рр. свою діяльність О. Домбровський спрямував на розвиток і розбудову журналу товариства. Про це свідчить його листування з Л. Винарем⁸, в якому вони вирішували справи, пов’язані зі змістом та тематикою наступних чисел журналу, його розповсюдженням. О. Домбровський та Л. Винар обговорювали пропозицію останнього стосовно зміни назви журналу “Український історик” на “Український історичний огляд”. О. Домбровський не підтримав таку ідею, і з цього приводу зауважив, що “Український історик” має свою нехай і недовгу традицію, до якої люди вже звикли. Зрештою справа не в назві, а в суті, тобто праці”⁹.

У 70 рр. ХХ ст. на Заході відбувався процес переосмислення історіографічної спадщини українських історичних шкіл. Саме розуміння поняття “історична школа” і традиції, що з нею пов’язані, викликали гостру дискусію серед членів УІТ та Гарвардського центру українознавчих студій. Дискусія розпочалася з публікації О. Прицака, в якій історик висловив певні погляди стосовно процесу формування “наукової школи національної історіографії”¹⁰. Реалізацію наукової традиції вчений пов’язував з успішним функціонуванням особливих дослідницьких осередків – наукових шкіл. “Культурне суспільство” – зазначив О. Прицак, – “породжує своє існування і розвивається через те, що найкращі його уми передають свій досвід елітарно вибраним представникам молодих генерацій, які знову цю естафету передають далі. Вповні розвинена нація має цілі системи таких корпорацій у діахронному і синхронному перекроях. Це власне гарантує даній науці її вічність, очевидно у людському значенні цього слова. В науці такою корпорацією, яка вільно себе відновлює, є наукова школа. Серед наукових шкіл чільне місце належить історичній школі, бо саме вона є своєрідним комп’ютером національної пам’яті, ідентичності, окремішності і, як результат, активної національної свідомості тобто патріотизму”¹¹. Історик перерахував такі елементи, які є передумовами для “правильного функціонування” наукової історичної школи: “досвідчений і свідомий свого завдання керівник школи, віддані справі талановиті учні, верстат праці (спеціальна бібліотека, семінар), постійна економічна база школи, постійні спільні завдання школи”¹². На противагу поглядам О. Прицака виступив О. Домбровський, котрий звернув увагу на відсутність “естафетної приналежності” в частині матеріальної бази та університетської кафедри¹³. Дещо по-іншому О. Домбровський підходить і до визначення історичної школи. На думку вченого, “це елітар-

ний науковий осередок звичайно якогось напрямку, отже в загальному ідеологічно-уніфікаційних тенденцій при завершуванні історичних дослідів у методологічно-історіософічному й ідеологічному аспекті на якомусь етапі в процесі їхнього розвитку серед культурних суспільств при належному оцінюванні історичної традиції та свідомості вартості розвитку історичної науки шляхом естафетного передавання її виступає далішим генераціям істориків і позиції у контексті цілої духовності даного народу. Диференційований характер домени світоглядно-історіософічних ідей і концепцій може створювати іноді підстави до творення більше чим одної історичної школи (те саме відноситься й до інших наукових шкіл) в умовах ідеологічно різних інтелектуальних середовищ та реальних можливостей їхнього існування й діяльності серед перш за все державних і більш культурних та заможних народів при наявності різних осередків наукового світу¹⁴. Отже, в поданій вище дефініції О. Домбровський відводить провідну роль спільним ідейно-теоретичним, а в широкому сенсі – світоглядним заходам та соціокультурним передумовам наукового розвитку, які зумовлюють виникнення історичної школи, процес естафетної передачі знань наступним генераціям виступає як вторинний по відношенню до методологічних та історіософічних чинників, які забезпечують існування наукової школи.

О. Домбровський постійно допомагав розвитку “Українського Історика”. Зокрема, в деяких листах Л. Винар звертався з проханням допомогти у поширенні видання, запрошував до співпраці в журналі¹⁵. Зважаючи на фінансові труднощі, часом “Український історик” виходив із запізненням, але це не зменшувало його наукової цінності. На сторінках журналу О. Домбровський часто публікував свої дослідження.

У 1979 р. вчений опублікував монографію “Нарис Історії Українського Євангельсько-Реформованого Руху”¹⁶, в якому розкрив питання генези, поширення протестантського руху на території США, Канади і західноукраїнських землях. Пізніше на сторінках “Українського історика” Л. Винар опублікував рецензію на вищезазначену працю, в якій коротко охарактеризував основний зміст роботи, подав її оцінку, зауваження. Л. Винар зазначив, що д-р О. Домбровський зібрав відносно обширний фактологічний матеріал і задовільно окреслив основні етапи розвитку Українського Євангельсько-Реформованого Руху в США, Канаді й західноукраїнських землях. Ця праця, на думку Л. Винаря, виповнить поважну прогалину в українській історичній літературі¹⁷.

Важливе місце в діяльності О. Домбровського займала редакторська праця. У 1981 р. під грифом УІТ вийшов з друку перший атлас історії України, робота над яким тривала кілька років. О. Домбровський був одним із консультантів (разом із О. Оглоблиним, М. Антоновичем, М. Жданом, Л. Шанковським та Н. Кордиш-Головко)¹⁸. Атлас складається із 43 кольорових карт та супровідного тексту (всього 90 сторі-

нок), де тематично представлено всі періоди історії України. В цьому ж році за його ж редакцією вийшов XVIII том журналу “Український історик”, який присвячений ювілею головного редактора. Одночасно з цим О. Домбровський відредагував та доповнив видану УІТ монографію С. Мішка “Нарис ранньої історії Руси-України”¹⁹, в якій висвітлюються проблеми походження та етногенезу українського народу. Оцінку цієї праці дав К. Микитчук в листі до вченого від 28 жовтня 1982 р., в якому зазначив “Нарис ранньої історії України”, Степана Мішка, за Вашою редакцією, цікава і, на мою думку, цінна праця²⁰. У 1982 р. під редакцією вченого видано другу частину “Ювілейної книги Української Академічної Гімназії у Львові”, а 1995 р. – третю. Ці видання присвячені діяльності вищезгаданого навчального закладу. Цим виданням, випускники Академічної Гімназії у Львові (багато з них є членами УІТ, зокрема редактор, Т. Мацьків та ін.) вшанували пам’ять про своїх викладачів та встановили роль і значення гімназії серед інших навчальних закладів²¹. За його ж редакцією у 1982 р. вийшла праця “Lubomyr Wynar – Historian – Educator – Bibliographer”. – New-York, 1982. – 70 р. У 2000 р. О. Домбровський разом з М. Брайчевським та І. Гиричем став редактором збірника наукових праць на пошану Л. Винара, з нагоди 50-ліття його наукової діяльності “На службі Кліо”. Видання цього збірника вимагало клопіткої і відповідальної роботи, про це свідчить лист О. Домбровського до І. Гирича від 8 травня 1998 р., в якому він звертається із проханням виважено підійти до питання змісту збірника, бо голова УІТ до справи збірника в його честь не ставиться ентузіастично і він ніколи не працював заради відзначень або винагород, а з почуття обов’язку²².

Третій напрям діяльності О. Домбровського в УІТ представлений участю у наукових конференціях, організованих товариством, тексти доповідей яких опубліковані переважно на сторінках журналу “Український історик”. Одна із перших таких конференцій була проведена з нагоди 5-річчя існування УІТ, 26 лютого 1971 р., в Нью-Йорку. О. Домбровський виступив з доповіддю “Українська історична наука в сучасній добі і наші завдання”, яка складалася з двох частин: розвиток і діяльність УВАН, УІТ та НТШ до Другої світової війни і після неї. Разом з тим О. Домбровський висловив пропозицію створити допоміжну гілку УІТ в Нью-Йорку.²³ Пропозиція вченого виявилася слушною і у грудні 1971 року виник новий осередок УІТ, який він очолив. Крім голови, до складу управи Товариства увійшли: заступник – д-р С. Ріпецький, секретар – інженер А. Мілянич, член управи – проф. Я. Падох. Цей осередок розпочав співпрацю з іншими науковими підрозділами²⁴.

З 28 по 30 грудня цього року в Нью-Йорку відбулася 86 конвенція Американської Історичної асоціації, в якій УІТ вперше взяло офіційну участь і провело свою панель-конференцію, де обговорювали три теми: “Роль “Українського історика”, “Україна в сучасній американській

історіографії”, “УІТ і завдання української історичної науки”. О. Домбровський разом з колегами М. Антоновичем, І. Витановичем та Б. Боцюрковим виступали з короткими доповідями та взяли активну в обговоренні цих тем²⁵.

Надзвичайно важливим для членів УІТ видався 1978 р., бо цього року вони відзначали п'ятнадцятиріччя журналу. Цій події було присвячено імпрезу, що відбулася 10 вересня і організована Ювілейним комітетом УІТ в Чикаго. Голова осередку М. Біда²⁶ надіслав запрошення О. Домбровському для участі у ювілейному вечорі, яке останній прийняв і виступив з доповіддю “Рання історія України на сучасному етапі дослідів”. Після доповідей зав'язалась цікава дискусія з приводу розвитку журналу “Український Історик”²⁷. Наслідком цієї конференції стало запрошення проф. М. Біди²⁸, котрий був Директором Польського університету в Чикаго викладати історію античну, скитів і сарматів²⁹.

О. Домбровський робив спроби налагодити відносини між УІТ та УВАН у США. Однією з них було засідання секції Античної історії УВАН та УІТ, що відбулося 7 грудня 1979 р., на якому вчений виступив з доповіддю “Що таке історія України”, яку опублікував у 1982 р.³⁰ Приводом до написання даної роботи стала однойменна стаття О. Прицака. В обох роботах подано відмінні дефініції історії України. О. Прицак вважав, що “історія України” – це не історія української етнічної маси (етнізм не є об'єктом історії), а міряна лінарним часом минуле всіх типів держав, що існували на теперішній українській території в минулому, та їх носіїв (еліт), політично-свідомих спільнот (політичних українців), та перейнятих розвинутими ними цивілізацій. Власне безпристрасна візія історичних процесів, що довели з одного боку до занепаду цілої низки цивілізацій, а з другого – до інтеграції в українській національній спільноті і є предметом історії України, так і через неї підметом – предметом всесвітньої історії на даному ареалі³¹. На думку О. Домбровського, “історію України” можна здефініювати як науково впорядковану, класифіковану й висвітлену всесторонньою *summa summarum* історичних явищ, подій і фактів у контексті многогранного життя цілого народу на тлі простору й часу від праісторичної людини до нашої доби, при інтерпретації пов'язаних ланцюгом каузальності одних з одним окремих фаз історичного процесу та в історіософічному наświetленні шляхом науково-дослідного емпіризму, витонченого прагматизму й націологічного підходу до етнічного фактора автохтона, господаря й суверена своєї не лише етнографічної, але й історичної території³². Таким чином, охарактеризована дискусія засвідчила, що державницька парадигма продовжувала зберігати значний вплив на процес історичного пізнання.

З 27 по 30 грудня цього року в Нью-Йорку відбулася 94-а річна конвенція Американської історичної Асоціації, в якій члени УІТ, а саме О. Домбровський, С. Горак та Т. Гунчак взяли активну участь. Сесія УІТ була присвячена сучасному стану української історіографії

і завданням українських істориків. О. Домбровський виступив з доповіддю “Дослідження ранньої історії України”. Він, як і всі доповідачі, підкреслив кризовий стан історичних дослідів в Україні, а також незадовільний стан вивчення історії України в Америці та Європі³³.

Поряд з науково-організаційної діяльністю, О. Домбровський продовжував досліджувати давню історію. Про його компетентність і фаховість свідчить лист Н. Полонської-Василенко до вченого від 9 березня 1971 р.³⁴, в якому вона зверталася до нього з проханням зрецензувати дисертацію на тему: “Культурна географія праісторичної України – колиска індоєвропейської цивілізації”. Далі в листі Н. Полонська-Василенко зазначила: “Я за фахом історик України, і не вважаю себе досить компетентною в питаннях, порушених докторантом. Тому я прошу Вас не відмовити познайомитися з його працею, і якщо знайдете її науково-цінною – дати рецензію”³⁵. В УВУ не було професорів, котрі спеціалізувалися б по періоду давньої історії, тому декан філософічного факультету піднімала питання на засіданнях факультету про запрошення О. Домбровського до університету, але її клопотання було відхилено³⁶. З особливою повагою Н. Полонська-Василенко ставилася до О. Домбровського за його відданість справі розвитку УІТ та журналу “Український історик”. В одному з листів вона зазначала, що вчений живе вищими культурними інтересами й ставить їх вище за особисті³⁷.

Під керівництвом О. Домбровського члени осередку УІТ в Нью-Йорку 17 грудня 1982 р. організували “Вечір української історії”, на якому голова осередку виголосив доповідь “За правильну інтерпретацію ранньоісторичного процесу Східної Європи”³⁸. Черговою спробою співпраці УІТ та УВАН стала конференція, присвячена давній історії, яка відбулася 30 січня 1983 р. О. Домбровський виступив з доповіддю “Проблема антив у світлі нової схеми ранньої історії Русі-України”³⁹. У 1984 р. українські вчені на еміграції відзначали 50-ліття смерті М. Грушевського. З цієї нагоди відбувся цикл наукових конференцій, активним учасником яких був О. Домбровський. 9 червня в Торонто дослідник виступив з доповіддю “Інтерпретація М. Грушевським раннього історичного процесу на землях України”⁴⁰. 23 листопада в Нью-Йорку О. Домбровський проголосив доповідь на тему: “М. Грушевський – основоположник української національної історіографії”⁴¹. 8 грудня в Пармі історик виступив з доповіддю “Етногенеза й рання історія України в наświetленні М. Грушевського”⁴². 27 наступного року вчений виступив перед діячами УВАН та УІТ в Нью-Йорку з доповіддю “Вклад М. Грушевського в досліді над ранньою історією України”. Згадана доповідь виголошувалась як остання з циклу відзначень 50-ліття смерті історика⁴³. О. Домбровський був членом комісії для вивчення діяльності та творчості М. Грушевського, яка заснована в 1988 р. за ініціативою д-ра Л. Винара. Він разом із М. Антоновичем, С. Білокінем, Л. Винарем, І. Гиричем, В. Зарубою, І. Каменецьким та О.

Оглоблином займались дослідженням постаті видатного історика України⁴⁴ Загалом, у творчості О. Домбровського особливе місце займає вивчення наукового доробку М. Грушевського. Ілюстрацією цього є цикл статей присвячених видатному історикові⁴⁵, в яких розглядаються і розвиваються певні аспекти історичної схеми, проблеми давньої історії України у висвітленні видатного вченого.

В 1985 р. члени УІТ відзначали 20-ліття діяльності товариства. Цій події вони присвятили випуск “Українського історика”, на сторінках якого вчений опублікував статтю “Проблема антів на сучасному етапі ранньоісторичних дослідів”⁴⁶, а також наукову конференцію. Відкрив її та виголосив вступне слово М. Антонович. Доповідали Л. Винара “Слово про УІТ і завдання українських істориків” та О. Домбровський “Вклад галицьких учених у вивчення ранньої історії Русі-України”⁴⁷. Активну участь брав О. Домбровський і в першій науковій конференції з нагоди 1000-ліття хрещення Русі-України, яка відбулася з 15 по 17 червня 1985 р. в Бавнд-Бруку. Вона складалась з двох частин: наукової та організаційно-ділової. Всього виголошено 12 доповідей, серед них оригінальністю думок відзначалась доповідь О. Домбровського “Українська духовність між Орієнтом і Окцидентом”, А. Жуківського “Вклад Київської Духовної Академії і її “Трудів” на культурному та богословському відтинках”, М. Войнара “Право Київської Церкви до XIII ст.”⁴⁸. 17 листопада УВАН у співпраці з УІТ організували засідання, на якому О. Домбровський виступив з доповіддю “Етапи розвитку праукраїнської духовності в ранньоісторичній добі”⁴⁹.

О. Домбровський був учасником наукової конференції, присвяченої обговоренню сучасного стану української науки в діаспорі та радянській Україні, що відбулася 22 листопада в Торонто. Вона складалась з трьох окремих сесій, відкриття і дискусій. На першій сесії вчені обговорювали стан українознавчих наук в діаспорі, на другій – стан українознавства в УРСР. Третьою сесією керував Л. Винар, котрий проголосив головну доповідь “Сучасний стан історичної науки: спостереження і роздуми”. О. Домбровський разом із М. Папом провели дискусію і поділилися думками про тодішній стан розвитку історичної науки, а також визначили завдання вченим на майбутнє⁵⁰.

У 1989 р. виповнилось 90-років від дня народження і 70-років науково-академічної діяльності О. Оглоблина. О. Домбровський у співпраці з членами УВАН та НТШ та УІТ організував наукову конференцію, яка відбулася 18 листопада в Нью-Йорку. Відкрив її президент УВАН – Я. Білінський, а О. Домбровський виголосив заключну доповідь “О. Оглоблин і УІТ”, в якій висвітлив працю проф. О. Оглоблина як президента й згодом почесного президента УІТ у науково-організаційному житті, а також проаналізував статті вченого на сторінках журналу “Український історик”⁵¹.

Переломними в житті та творчості О. Домбровського були 90-ті

рр. ХХ ст. Це пов'язано із політичними подіями, що сталися на Батьківщині вченого, а зокрема із проголошенням незалежності України. З цього часу дослідник майже кожного року приїздив Україну й брав активну участь у науковому й громадському житті. 1990 р. як в Україні, так і на Заході проходив під гаслом "125-річчя з дня народження М. Грушевського". З 27 по 29 серпня у Львові відбулася Міжнародна наукова конференція "Михайло Грушевський – визначний український вчений, державний діяч, громадянин". О. Домбровський разом з колегами Л. Винарем, А. Жуковським брав активну участь у конференції і виступив з доповіддю "Стан грушевськознавства на сучасному етапі". Як бачимо, члени УІТ активно займаються тематичним поширенням творчості М. Грушевського⁵². Пізніше, 19-20 жовтня, з аналогічною тематикою відбулася наукова конференція в Нью-Йорку, учасниками якої були члени УВАН. О. Домбровський у своїй доповіді "Проблема антив у М. Грушевського" розкрив погляди видатного історика на проблему антив, а також зазначив, що М. Грушевський вважав антські племена предками українського народу і разом з тим критично ставився до державної організації антив. О. Домбровський ствердив, що аналіз візантійських джерел вказує на існування міжплемінного союзу антських племен з певними виявами державної організації⁵³.

В 1993 р. члени УІТ відзначали 30-ліття журналу "Український історик". О. Домбровський у співпраці зі своїми колегами Л. Винарем та М. Антоновичем організували 5 грудня в Нью-Йорку наукову конференцію, яка складалась з двох сесій. Керівниками першої сесії були М. Антонович та О. Домбровський, а з доповідями виступили сучасний український історик Я. Калакура й президент УІТ – Л. Винар. Після перерви розпочала роботу друга сесія під керівництвом Т. Булат і В. Омельченка, де О. Домбровський виступив з доповіддю "Археологія і рання історія України на сторінках "Українського історика". Поряд ним свої доповіді виголосили д-р Т. Булат, д-р Т. Мандебура й д-р О. Вовк⁵⁴. Отже, тематика доповідей виявила вагомий внесок української діаспори у розвиток історичної науки, значення журналу, як джерела правдивої історичної інформації.

25 вересня 1994 р. діячі УІТ та УВАН провели наукову конференцію, присвячену життю та творчості О. Оглоблина. Керівниками першої сесії були О. Домбровський та Л. Гайда. З доповідями виступили Л. Винар, М. Антонович і Т. Булат. Друга сесія (керівники Л. Винар і Т. Булат) учасниками були О. Домбровський, Л. Гайда та І. Верба. та О. Домбровського. В доповіді вченого "Церковна тематика в історичних дослідках Олександра Оглоблина" проаналізовано погляди історика стосовно концепції "Москва – III Рим"⁵⁵. Восени цього року О. Домбровський черговий раз відвідав Україну, зокрема рідне м. Львів, де 24 жовтня у приміщенні Львівського університету ім. І. Франка відбулася наукова конференція на тему: "Михайло Грушевський та Львівська історична школа". Він виступив з доповіддю "Традиції шко-

ли М. Грушевського у Львівському НТШ в 1930-х рр.” Серед доповідачів були Я. Дашкевич, Л. Винар, І. Гирич, Я. Грицак, Я. Ісаєвич, Р. Крип’якевич та О. Купчинський. З 26 по 28 жовтня в Львові відбулася друга наукова конференція на тему: “Михайло Грушевський і Західна Україна”, в якій взяла участь Л. Винар, котрий виступив з доповіддю “Провідні історіографічні концепції М. Грушевського і створення львівської історичної школи” та О. Домбровський, котрий говорив про чотири “заокруглені” дати з життя великого історика України⁵⁶.

1995 р. був позначений в житті О. Домбровського ініціативною творчою працею. Саме в цьому році члени УІТ відзначали 30-ліття товариства і йому присвятили число “Українського історика”, а також наукову конференцію, що відбулася 4 червня в Нью-Йорку. Вона складалася з двох сесій. О. Домбровський разом з д-р М. Антоновичем, д-р В. Омельченком, д-р Л. Винаром, Є. Корнійчуком та І. Гиричем, був учасником другої сесії, де виступив з доповіддю “Українська Вільна Академія Наук у США і УІТ: висліди співпраці”. Зважаючи на те, що конференція мала ювілейний характер, дискусія була відсутня, а лише виникали поодинокі запитання до окремих доповідей⁵⁷. Активну участь брав О. Домбровський в організації (бо входив до Міжнародного академічного комітету для вшанування дня народження М. Грушевського, що діє при Президії НТШ) та роботі ювілейної конференції, яка присвячена 130-літтю з дня народження видатного історика. Вона відбулася 27 жовтня в Нью-Йорку. Після першої сесії “Михайло Грушевський: історик, суспільно-політичний діяч, державотворець”, відбулася презентація ювілейних київських видань Л. Винара “М. Грушевський: історик і будівничий нації” і В. Пристайко, Ю. Шаповала “М. Грушевський і ГПУ – НКВД. Трагічне десятиліття, 1924-1934 рр.”, здійснена О. Домбровським та Т. Булат. Представляючи працю Л. Винара, О. Домбровський коротко зупинився на основних етапах життя і творчості М. Грушевського, які зазначені в монографії. Відзначив О. Домбровський нове бачення Л. Винаром ролі М. Грушевського в творенні державницької школи української історіографії. Крім того, О. Домбровський поділився з присутніми спогадами, як у Львівському НТШ переживали смерть М. Грушевського⁵⁸.

У 1998 р. як член Управи УІТ, О. Домбровський брав участь у засіданні Управи товариства і редколегії “Українського історика”, яка відбулася в листопаді цього року. На нараді обговорювали питання пов’язані з науково-видавничою діяльністю УІТ в Америці, Канаді, Україні, окрему увагу зосередили на розбудові й поширенні тематики “Українського історика” в наступних роках. О. Домбровський ствердив, що УІТ конструктивно співпрацює з УВАН у США, це проявляється у проведенні спільних конференцій і виданні книг. Голова УІТ підкреслив потребу дальшої співпраці в науково-видавничій діяльності з Інститутом археографії, історії й Інститутом українознавства НАН України, а також надалі продовжувати видання з Інститутом літерату-

ри НАН України. Директор Інституту літератури НАН України акад. М. Жулинський підтвердив потребу співпраці. Проф. О. Баран, заступник голови УІТ і віцепрезидент УВАН в Канаді, обговорив можливість спільних видань УІТ і УВАН, зокрема монографічних досліджень. Загалом члени Управи дійшли згоди щодо перспектив розвитку УІТ і “Українського історика”, а також затвердили видання Історії УІТ з відповідними архівними матеріалами⁵⁹.

В цьому році НТШ та УІТ вшанували свого дійсного члена д-ра О. Домбровського і напередодні його 85-річчя видали збірник праць “Студії з ранньої історії України”. В цій книжці, вперше, зібрано і впорядковано (згідно з побажанням автора) найважливіші праці останніх десятиліть. Збірник складається з 33 статей, які згруповано у три розділи: I. Рання історія України. II. Новітня історія України: події, особи, інституції. III. Дискусійні статті та дослідження. Щодо назви збірника, то О. Купчинський, як редактор пропонував “Студії з ранньої і новітньої історії України”, бо у книжці 2/3 місця займає новітня історія України⁶⁰. Однак О. Домбровський не погодився з цією назвою, бо вважає, що його творчість тематично не пов’язана з новітньою історією⁶¹. В збірнику вміщені і статті на пошану ювіляра: “Вступне слово” написав голова НТШ у Львові – О. Романів, статті “Життєвий і творчий шлях О. Домбровського” – Л. Винар та “З історіософії ранньої історії України О. Домбровського” – О. Купчинський.

Починаючи з 1999 р. українські історики розпочали роботу для проведення в 2000 р. конгресу українських істориків у Чернівцях. Співголовами Організаційного комітету стали проф. Ю. Макар та проф. Л. Винар. О. Домбровський разом з М. Браїчевським, В. Верігою, А. Добжанським стали членами оргкомітету⁶². Перший Міжнародний конгрес українських істориків відбувся за ініціативою УІТ 16-19 травня 2000 р. в Чернівцях, де О. Домбровський виступив на пленарному засіданні з доповіддю “До питання схеми ранньої історії України”. Протягом трьох днів понад 300 істориків мали змогу обмінятися думками про сучасний стан й подальший розвиток української історіографії в Україні і на Заході, а також визначити певні пріоритети в українських дослідженнях. О. Домбровський брав активну участь у дискусіях⁶³. У кінці 2000 р. Президія НТШ у Львові нагородила д-ра О. Домбровського найвищим відзначенням – медаллю М. Грушевського за вагомий вклад у дослідження історії України, зокрема давньої, історіографії, джерелознавства, грушевськознавства⁶⁴.

Особливо насиченим для О. Домбровського був 2003 р. У цьому році виповнилося 40 років від дня заснування журналу “Український історик”, який сьогодні є широко відомий серед фахівців України і за її межами. 10 жовтня в Нью-Йорку відбулася наукова конференція, присвячена розвитку журналу, на якій доповідали Л. Винар, А. Гумецька, О. Домбровський та А. Процик. Вчений був активним учасником історіографічних читань до 40-річчя “Українського історика”, на яких

черговий раз доведено, що журнал започаткував новий напрям історіографії і нову наукову дисципліну – грушевськознавство, відіграв колосальну роль у відродженні національних традицій української історичної науки, у формуванні національної свідомості, у відновленні державної незалежності України. Публікації Л. Винара, О. Оглоблина, Н. Полонської-Василенко, О. Домбровського, Т. Мацькова, сприяли методологічній переорієнтації радянських істориків, їх розриву з ідеологічними догмами партійно-класового трактування історії⁶⁵.

У 2004 р. О. Домбровський черговий раз відвідав Україну. Він був учасником II Міжнародного Конгресу українських істориків на тему: “Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”, який відбувся в Кам’янці-Подільському. На Конгресі працювало 48 секцій та підсекцій на яких відбулося обговорення актуальних проблем сучасної української історіографії та дослідження історії України в чужій історичній науці, розвитку української історичної науки в діаспорі, персоналогії, джерелознавства, методології та методів історичних дослідів, проблем ментальності та духовного життя України, голодоморів та інших форм етноциду українського народу. Пленарне засідання складалося із виступів відомих українських вчених, під час якого відбулося відзначення грамотою Почесного члена УІТ багаторічного генерального секретаря УІТ, голови секції Античної історії УВАН, д-ра О. Домбровського за заслуги перед українською історичною наукою. Під час конгресу, 18 вересня відбулася зустріч і нарада членів Історичної Секції, в якій взяли участь А. Атаманенко, В. Атаманенко, Л. Винар, О. Домбровський, І. Гирич, Л. Сакада та інші історики. Обговорено дальший розвиток “Українського історика” в Україні і питання співпраці Історичної секції з науковим установами в Україні⁶⁶.

В цьому ж році О. Домбровський відсвяткував своє 90-річчя. З цієї нагоди, 31 жовтня в Нью-Йорку відбулася ювілейна зустріч-конференція на пошану вченого. Конференцію відкрив Олекса Біланюк, президент УВАН, яки й відзначив тривалий вклад ювіляра в розбудову Академії. Згодом науковий секретар УВАН Євген Федоренко, привітав О. Домбровського і прочитав почесну грамоту, якою відзначено наукову діяльність вченого і його тривалий вклад в розбудову УВАН і української історичної науки. Першу доповідь про вченого “Життя і наукова діяльність Олександра Домбровського” виголосив Л. Винар, в якій зазначив, що співпрацює з ювіляром довгі роки на форумі УВАН і УІТ. О. Домбровський є видатним істориком і одним із нечисленних спеціалістів з античної історії з солідним знанням грецької і латинської мов, істориком релігії та церкви, видатним грушевськознавцем, історіографом, автором цінних мемуарів і чисельних українознавчих статей в часописах і журналах. Другу доповідь “Розумом і серцем” виголосила Ася Гумецька, голова Літературознавчої і Мовознавчої Секції УВАН. Доповідачка підкреслила християнський і патріотичний мотив поезії О. Домбровського, подібно як у поезії молодого М. Грушевського.

Вони обидва “справжні українські патріоти і бачать історію, як циклічне повторення”. І найголовніше – “це глибоко віруючі християни, здібні до містичного переживання і бачення світу”. Після доповідей О. Домбровський поділився з присутніми спогадами про своє життя і творчість. Він згадав про гімназійне й університетське навчання у Львові та Празі, про своїх батьків, працю в наукових установах, зокрема УВАН і УІТ. Вчений подякував своїм колегам за товариську зустріч, Євген Федоренко закрити конференцію⁶⁷.

Таким чином, довголітня діяльність О. Домбровського в УІТ була спрямована на розбудову і розвиток товариства та його офіціозу “Український історик”. Науковий доробок вченого та участь у наукових конференціях сприяли популяризації УІТ не тільки в США, але й в Канаді, Європі, Австралії.

Примітки:

¹ Винар Л. Життєвий і творчий шлях О. Домбровського // О. Домбровський. Студії з ранньої історії України. – Львів; Нью-Йорк, 1998. – С.5-10.

² Купчинський О. З історіософії ранньої історії України Олександра Домбровського // Студії... – С.11-24.

³ Атаманенко А., Клинова Г. Д-р Олександр Домбровський (До 90-ліття від дня народження) // Український історик (далі УІ). – Т. XLI – XLII. – Ч. 3 – 4 (163 – 164) / 1(165). – С. 240-251.

⁴ Винар Л. На службі українській науці: “Український Історик”, 1963 – 1988 // Український Історик: 40 років служіння науці. 1963 – 2003. Статті і матеріали / Ред. А. Атаманенко. – Нью-Йорк; Острог, 2003. – С.221.

⁵ Винар Л. Українське Історичне Товариство 1965 – 2000: Статті і матеріали. – Чернівці, 2000. – С.33-34.

⁶ Обіжний лист УІТ від 1 грудня 1965 р. // Архів УІТ. – Ф. “Обіжники”.

⁷ Бюлетень УІТ. – Січень, 1967. – Ч. 1. – С.2.

⁸ Листи О. Домбровського до Л. Винара від 18 вересня і 7 жовтня 1969 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Листування”. – Арк.1.

⁹ Лист О. Домбровського до Л. Винара від 16 березня 1972 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Арк. 1.

¹⁰ Прицак О. Гарвардський Центр Українознавчих студій: Школа М. Грушевського // Прицак О. Чому катедри українознавства в Гарварді? Вибір статей на теми нашої культурної політики (1967 – 1973). – Кембридж; Нью-Йорк, 1973. – С. 92.

¹¹ Там само.

¹² Там само.

¹³ Домбровський О. До питання української історичної школи в діаспорі... – С. 475.

- ¹⁴ Там само. – С.474.
- ¹⁵ Лист Л. Винара до О. Домбровського від 7 лютого 1976 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. Особисті документи”. – Арк.1.
- ¹⁶ Домбровський О. Нарис Історії Українського Євангельсько-Реформованого Руху. – Нью-Йорк; Торонто, 1979. – 622 с.
- ¹⁷ Винар Л. Рец. на кн.: Домбровський О. Нарис Історії Українського Євангельсько-Реформованого Руху. – Нью-Йорк; Торонто, 1979. – 622 с. // УІ. – 1982/1983. – Ч. 3-4/1. – С.175.
- ¹⁸ Хроніка // УІ. – 1981. – Ч. 1-4. – С.237.
- ¹⁹ Мішко С. Нарис ранньої історії Русь-України. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1981. – 226 с.
- ²⁰ Лист К. Микитчука до О. Домбровського від 18 жовтня 1982 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”. – Арк.1.
- ²¹ Ювілейна книга Української академічної Гімназії / Під ред. О. Домбровського. – Мюнхен; Філадельфія. – 1982. – Ч. II. – 346 с.
- ²² Лист О. Домбровського до І. Гирича від 8 травня 1998 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Листи”. – Арк.1.
- ²³ Хроніка // УІ. – 1971. – Ч. 1 – 2. – С. 136.
- ²⁴ Хроніка // УІ. – 1971. – Ч. 3 – 4. – С. 147.
- ²⁵ Хроніка // УІ. – 1972. – Ч. 1 – 2. – С. 146.
- ²⁶ Лист М. Біди до О. Домбровського від 15 серпня 1978 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Листи”. – Арк. 1.
- ²⁷ Хроніка // УІ. – 1978. – Ч. 4. – С. 130.
- ²⁸ Лист М. Біди до О. Домбровського від 29 вересня 1978 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”. – Арк.1.
- ²⁹ Program wykładu w II semestrze roku akademickiego 1978/1979 // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”.
- ³⁰ Домбровський О. Що таке історія України ? // УІ. – 1982. – Ч. 1-2. – С. 76-93.
- ³¹ Пріцак О. Що таке історія України ? // Слово і час. – 1991. – №1. – С. 59.
- ³² Домбровський О. Що таке історія України ? // Студії... – С. 418.
- ³³ Хроніка // УІ. – 1980. – Ч. 1 – 4. – С. 219.
- ³⁴ Лист Н. Полонської-Василенко до О. Домбровського від 9 березня 1971 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”. – Арк.1.
- ³⁵ Там само.
- ³⁶ Лист Н. Полонської-Василенко до О. Домбровського від 24 березня 1971 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”. – Арк.5.
- ³⁷ Лист Н. Полонської-Василенко до О. Домбровського від 2 квітня 1971 р. // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. “Особисті документи”. – Арк.7.

- ³⁸ Хроніка // УІ. – 1982/1983. – Ч. 3-4; 1. – С.182.
- ³⁹ Хроніка // УІ. – 1982/1983. – Ч.3-4; 1. – С.182.
- ⁴⁰ Хроніка // УІ. – 1985. – Ч. 1-4. – С.247.
- ⁴¹ Там само. – С.248.
- ⁴² Там само. – С.247.
- ⁴³ Хроніка // УІ. – 1986. – Ч. 1-4. – С.140.
- ⁴⁴ Хроніка // УІ. – 1990. – Ч. 1-4. – С.234.
- ⁴⁵ Домбровський О. Антинорманська теорія з перспективи ранньої історії України в М. Грушевського // Студії... – С.217-227; Його ж. Географічний фактор в ранньоісторичній схемі Історії України-Руси М. Грушевського. – Там само. – С.209-217. Його ж. Методологічні основи дослідів над ранньою історією України М. Грушевського. – Там само. – С.183-193 та ін.
- ⁴⁶ Домбровський О. Проблема антив на сучасному етапі ранньоісторичних дослідів // УІ. – 1985. – Ч. 1-4. – С.9-33.
- ⁴⁷ Хроніка // УІ. – 1985. – Ч. 1-4. – С.249
- ⁴⁸ Там само. – С.256.
- ⁴⁹ Новини з Академії. – Листопад, 1986. – Ч. 10. – С.5.
- ⁵⁰ Хроніка // УІ. – 1988. – Ч. 1-4. – С.232.
- ⁵¹ Хроніка // УІ. – 1989. – Ч. 4. – С.111.
- ⁵² Хроніка // УІ. – 1991. – Ч. 1-2. – С.212.
- ⁵³ Там само. – С.219.
- ⁵⁴ Хроніка // УІ. – 1994. – Ч. 1-4. – С.270.
- ⁵⁵ Хроніка // УІ. – 1994. – Ч. 1-4. – С.285.
- ⁵⁶ Новини з Академії. – 1996. – Ч. 20. – С.4-5.
- ⁵⁷ Хроніка // УІ. – 1995. – Ч. 1-4. – С.351.
- ⁵⁸ Булат Т. Михайло Грушевський – історик, суспільно-політичний діяч, державотворець: ювілейна наукова конференція в Нью-Йорку. // УІ. – 1996. – Ч. 1-4. – С.407.
- ⁵⁹ Хроніка // УІ. – 1998. – Ч. 1-4. – С.352.
- ⁶⁰ Лист О. Купчинського до О. Домбровського від 30 березня 1998 // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. "Листи". – Арк. 1.
- ⁶¹ Лист О. Домбровського до О. Купчинського від 25 жовтня 1996 (авт. копія) // Архів УІТ. – Ф. О. Домбровського. – Спр. "Листи". – Арк.1.
- ⁶² Хроніка // УІ. – 1999. – Ч. 2-4. – С.351.
- ⁶³ Винар Л. Перший міжнародний конгрес українських істориків у Чернівцях // УІ. – 2000. – Ч. 4. – С.7-12.
- ⁶⁴ Атаманенко А. Олександр Домбровський – лауреат медалі М. Грушевського // УІ. – 2000. – Ч. 4. – С.171.
- ⁶⁵ Хроніка // УІ. – 2003. – Ч. 1-5. – С.576.
- ⁶⁶ Новини з Академії. – 2003. – Ч. 27. – С.4.
- ⁶⁷ Винар Л. Відзначення ювілею д-ра О. Домбровського в Нью-Йорку // УІ. – 2004/2005. – Т. ХІ / ХІІ. – С.336-337.